

*Оксана Кунцьо,
викладач кафедри іноземних мов,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський*

**ЗАСТОСУВАННЯ ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНОЇ МОТИВАЦІЇ У
ВИКЛАДАННІ EFL
(на матеріалі «The Shakespeare Speaks» BBC Learning English' series)**

Опанування іноземної мови може залежати від різних чинників. Проте, ключовим фактором мовної майстерності визначається саме обсяг словникового запасу [3, с. 208]. Досить часто, з огляду на обмежені часові рамки заняття, коли студенти стикаються з новою лексикою викладачеві доводиться застосовувати додаткові мнемотехнічні прийоми [2, с. 13]. Разом із проблемою ресурсу часу постає і додатковий виклик у засвоєнні словникового запасу, обумовлений полісемічністю лексики [3, с. 209].

Провідні науковці у галузі лінгвістики З. Кьовечеш [4], Ж. Літлемор [5] Ф. Бурс та С. Ліндстренберг [2; 3], вбачають вирішення окреслених питань у застосуванні когнітивного підходу до викладання EFL. Натхненна когнітивістикою методика викладання полісемічних одиниць передбачає зміщення фокусу від викладання базових слів до пояснення базових концептуальних структур [6, с. 191-192]. Дослідники вважають, що, якщо такій презентації лексики вдасться переконати студента, що іншомовна лексика більш систематизована, ніж вони до цього усвідомлювали, то це надасть їм впевненості [3, с. 213-214]

Когнітивна лінгвістика розглядає мову як важливу складову когніції в цілому, де мовний феномен відображає загальні когнітивні процеси, зокрема образне мислення [2, с. 17]. У центрі уваги опиняється – концептуальна мотивація, що лежить в основі мовного вислову [6, с. 189]. В основному, дослідження концептуальної мотивації зосереджено на зв'язках «значення – значення [2, с. 19]», характерних для полісемантів та ідіоматичних висловів. Така мотивація є екстралінгвістичною та базується на когнітивно-метафоричному принципі, за яким лінгвістичні одиниці утворюють радіально

структуровані категорії (виходять із базового поняття) [6, с. 192]. Тобто, розширення основного значення є мотивованим такими базовими концептуальними структурами як образ-схеми, метонімії чи метафори [6, с. 192]. Ф. Бурс підкреслює доцільність застосування концептуальної теорії метафори не лише при аналізі традиційних образних виразів у різних жанрах тексту, але й в ряді спеціалізованих цільових областей, включаючи викладання мови [2, с. 21]. Адже метафоричне перенесення значення є не просто художнім засобом, а важливим механізмом того як ми думаємо та як виражаємо наші думки [6, с. 190]. Ж. Літлемор, визначає що метафорична компетентність – це відносно стабільна змінна індивідуальних відмінностей, яка може частково пояснювати відмінності в поведінці студентів та їх успішності на заняттях з іноземної мови [5, с. 306].

Спробуємо на прикладі розглянути можливі шляхи імплементації екстралінгвістичної мотивації у викладання EFL. Ілюстративним матеріалом, з огляду на діджиталізацію сучасного освітнього середовища, обрано серію уроків «*The Shakespeare Speaks*» [7], запропоновану сайтом www.bbc.co.uk/learningenglish/ [1]. Дана серія є продуктом спільного виробництва *BBC Learning English* та *The Open University* і є доступною у формі радіо або анімаційного серіалу, має допоміжний інтерактивний веб-сайт, доступні для завантаження матеріали, подкасти та багатий медіа-досвід [1].

Отож, акцент на екстралінгвістичній мотивації у викладання полягає у спробі пояснити, чи хоча б продемонструвати систематичне розширення основного змісту слова до додаткових значень через ментальні структури [6, с. 192]. З огляду на те, що більшість досліджень, в рамках даного підходу, зорієнтовані на вивчення семантичної мотивації образних ідіоматичних висловів [2, с. 21], слід детальніше розглянути розвиток їх значення. Так, перший із 20 доступних уроків серії містить діяльність під, власне, ідіоматичним заголовком «*Trinculo is in a pickle*» [7]. Окрім відео із текстовим супроводом, на боковій панелі сайту розробники серії пропонують зручний

словник із поясненням ряду, згаданих у відео ідіоматичних висловів, які також передають дві із можливих конотації ідіоми «*to be in a pickle*» :

- перебувати у важкому становищі – «*in a sticky situation*[7]»; «*in a tight spot*[7]»; «*in a bind*[7]»; «*between a rock and a hard place (in a very difficult position, often facing a difficult decision)*[7]»;

- перебувати у стані алкогольного сп'яніння – «*he's legless (he's completely drunk)*[7]»; «*hammered (completely drunk)*[7]»; «*tipsy (a little drunk)*[7]»; «*merry (a little drunk and feeling happy)*[7]».

Проте, тлумачення переносного значення є більш ефективним у контексті, за умови, що раніше студентам було представлено визначення базового значення вислову, від якого розвинулись додаткові конотації [6, с. 192]. З цією метою, у текстовому супроводі до відео зустрічаємо не лише можливі приклади ситуаційного застосування вказаних висловів, а й такий коментар від оповідача:

«*Pickles are a very messy food, made from fruit and vegetables, crushed and preserved in vinegar and spices - sometimes with alcohol too. When Trinculo says he is in a pickle, he's probably saying that he is very drunk - but he's also got himself into a mess - a very difficult situation. Nowadays, when someone has drunk a lot of alcohol, they can say: I'm pickled - and when they've got problems, they can say: I'm in a pickle [7]*».

В запропонованому прикладі, запам'ятовуванню додаткових похідних значень ідіоматичного вислову сприяє встановлення асоціацій з його початковим значенням. Встановлення такого зв'язку найкраще реалізується, завдяки вживанню в навчальному тексті слова, яке входить в образний вислів, у його буквальному значенні [2, с. 212].

Як висновок, застосування когнітивної методики буде найефективнішим у викладанні полісемантів та ідіоматичних висловів, додаткові значення яких радіально розширюються від буквального значення за допомогою концептуальних структур. З огляду на ряд функцій, які виконує концептуальна метафора, важливо, щоб студенти могли зрозуміти принцип її дії. Позаяк, нездатність зробити це може спричинити не лише недоречне трактування

образного вислову, але й непорозуміння в цілому. Одна із численних переваг окресленого підходу полягає також в тому, що усвідомлення екстралінгвістичної мотивації мовного вислову дає змогу охопити значний за обсягом матеріал у відносно короткий період часу.

Список використаних джерел:

1. BBC Learning English. URL: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish> (дата звернення: 11.04.2021).
2. Boers F., Lindstromberg S. How cognitive linguistics can foster effective vocabulary teaching. *Cognitive linguistic approaches to teaching vocabulary and phraseology* / Ed. by F. Boers and S. Lindstromberg. Berlin; New York : Mouton de Gruyter, 2008. P. 1-61.
3. Boers F. Cognitive Linguistic approaches to teaching vocabulary: Assessment and integration. *Language Teaching*. 2013. 46. P. 208-224. DOI : 10.1017/S0261444811000450
4. Kövecses Z. A cognitive linguistic view of learning idioms in an FLT context. *II Language Pedagogy* / Ed. by Dirk Geeraerts, René Dirven, John R. Taylor and Ronald W. Langacker. Berlin; Boston : Mouton de Gruyter, 2012. P. 87-116. DOI : <https://doi.org/10.1515/9783110866254.87>
5. Littlemore J. Metaphoric competence in the first and second language. Similarities and differences. *Cognitive Processing in Second Language Acquisition* / Ed. by Pütz M. and Sicola L. Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2010. Vol. 13. P. 293-316.
6. Reda G. A Review of the Cognitive Linguistics Approach to Teaching the EFL/EIL Vocabulary. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 2015. Vol.6. No.2. P. 189-200.
7. The Shakespeare Speaks. *BBC Learning English*. URL: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/course/shakespeare/unit-1/session-1#navIndex-3> (дата звернення: 11.04.2021).